

גיליון מס' 548 פרשת בא
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

גליון זה יוצא
לזכות סבי היקר
ר' יוסף יעקב בן בלומה
לרפו"ש בתושח"י

דברי שי"ח

ממזן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - ברכת ברוך שפטרני

אם לברך ברכת ברוך שפטרני בשם

רבינו זצ"ל אמר ברכה זו בלא שם ומלכות ודלא כהגר"א אף שדעת הגר"א הובא במשנ"ב (סי' רכ"ה סק"ח) כי כן היה דעת מרן החזו"א, (אלא ד"א של הלכה פכ"ד ס"ה ועי' דינים והנהגות פ"ח), וכן ראיתי שכתב רבינו זצ"ל בספר הזכרונות ממזן החזו"א (סי' י"ד ס"ב) שהורה לברך ברוך שפטרני בלא שם ומלכות וכמשנ"ב הרמ"א (סי' רכ"ה ס"ב) ולא כדעת הגר"א במשנ"ב שם (כן שמעתי בשמו), עכ"ל, ואמר רבינו זצ"ל שאביו מרן בעל הקה"י זצוק"ל ג"כ אמר אצלו ברוך שפטרני בלי שם ומלכות וכדעת מרן החזו"א זצוק"ל (ארחות רבינו ח"ג עמוד רכ"ד סכ"ג).

וסיפר רבינו זצ"ל, סיפר לי חכ"א שהחזו"א אמר לו לברך ברוך שפטרני עם שם ומלכות והיה לי לפלא כי אצלינו לא נהגו כן ובקשתיו שסיפר לי איך היה גופא דעובדא, וסיפר ששאל את החזו"א אם לומר בשם ומלכות או לא, וענה לו שאין אומרים, ושוב שאלתיו הרי הגר"א סבור שאומרים עם שם ומלכות, ואז אמר לי א"כ תגיד, הלה סבר שהוא חידש לחזו"א את הגר"א, וכיון שהגר"א אומר להגיד צריך להגיד, אבל החזו"א רצה לנהוג מהגר"א ואפ"ה ענה לו שאין אומרים, ורק שהלה רצה לנהוג כמו הגר"א ואז אמר לו החזו"א שאם רוצה לנהוג כהגר"א שיעשה כהגר"א, (דרך שיחה ח"ב עמוד רס"ט מעשה איש ח"ז עמוד קל"ז).

עניית אמן אחר ברוך שפטרני ללא שם

נשאל רבינו זצ"ל, האם צריך לענות אמן לברכת ברוך שפטרני שאומר האב בלא שם ומלכות או לא, והשיב, טוב לענות אמן, (הליכות חיים סי' רט"ו וכן ענה לבני ברוך מאיר נ"י דיש לענות אמן אחר מודים דרבנן אף שאין חותם בשם ועי' בשערי אפרים שער ד' אות כ"ה דאם מברך בשם ומלכות עונים אחריו אמן, ואולי מיידי לענין חיוב עניית אמן, אבל גם ללא שם רשאי לענות כמו אחר הרחמן עי' במג"א ומשנ"ב סי' רט"ו וע"ש במאיר עוז ובס' בצל הכמה ח"ה סי' פ"ט, וכעיי"ז בשלמת חיים סי' קל"ג, וע"ש בשערי אפרים שער ד' סל"ג ועי' משברי ים תפילה סי' ס"ז דהוא מלוקת הרמ"א והט"ז סי' קצ"ב).

ונשאל רבינו זצ"ל, מה הענין והתועלת לומר ברוך שפטרני בבר מצוה ללא שם ומלכות, והא כל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה ואי"ז כלום לכאן, והשיב, גם בלי שם ומלכות הודאה היא להקב"ה, (שיח התורה ח"א א' קנ"ג).

ברכת ברוך שפטרני שלא בפני הברך

השיב רבינו זצ"ל, בענין אם לברך ברוך שפטרני שלא בפני הברך, לכאורה לא שייך, וצ"ע. (קובץ שו"ת עניני בר מצוה סי' ס"ה), וכן הביאו שהשיב לאדמו"ר מסדיגורא, שאי אפשר לברך ברכת ברוך שפטרני מענינו של זה שלא בפני נער המצוה דלשון של זה משמע דווקא בפניו, דמלשון נוסח הברכה נראה שכן תיקנו, (חמדת חיים עמוד ט"ז וכ"כ רבינו באוצר בר מצוה עמוד תרמ"א דאם הברך לא עומד לידו אינו מברך, וכן משמע בס' לקט יוסף חאר"ח עמוד מ ענין ה, ובס' לבנימין אמר סי' רכ"ב ס"ב השיב רבינו שיכול לברך גם כשהברך במדינה אחרת ואולי כ"ז כשאינו בשם).

עד מתי יכול לברך ברוך שפטרני

הנה בלקט יוסף (שם) מתלמיד התורה"ד, מובא, ששאל לו כשבני יח"י בא אצלי שכבר היה בר מצוה אם אני צריך לברך אם לאו, ואמר אינך צריך לברך, ועי' בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' קל"ב) שנראה דלא צ"ל א"א לברך, ונראה דכ"ז כשמברך בשם, וכן ראיתי מכתב מרבינו, לשואל אחר, וז"ל, מי שאחר לברך ברכת ברוך שפטרני יותר מל' יום האם יש לו תשלומין לברך כל זמן שירצה, והשיב, כיון שאומר בלא שם ומלכות יכול לומר, (קובץ שו"ת עניני בר מצוה סי' ס"ד ועי' גם בשו"ת שביני אש אר"ח א' סי' קכ"ז, ובשביני הלוי סי' כ"ב ובשבט הלוי ח"א סי' ע"ד ד' דאם אינו בשם יכול להקל, ובשם הגר"א גנחובסקי זצ"ל מובא דאם התחיל אדם בטעות ברכה שאינה צריכה בשם ומלכות יסיים ברכת ברוך שפטרני אם לא ברכה בזמנו בשם ויוצא עכ"פ הדעות שצ"ל בשם).

ברוך שפטרני בתשעה באב

נשאל רבינו זצ"ל, בנער שנעשה בר מצוה בט' באב מתי יעלה לתורה בשחרית או במנחה כי האב מברך ברוך שפטרני ויש בזה שמחה, והשיב, יכול לעלות בשחרית, (קובץ שו"ת מרבינו בעניני בר מצוה סי' י"ט).

ברוך שפטרני בבנות

נשאל רבינו זצ"ל, האם יש דין חינוך בבנות, וא"כ האם יש ברכת שפטרני גם אצל בנות שנפטר מעונשם כשהגיעו לגיל חיוב במצוות, והשיב רבינו עיין נזיר (כ"ט א') דא"י שם האיש מדיר את בנו בניזיר ושם בגמ' אמר ריש לקיש כדי לחנכו במצות אי הכי אפילו בתו קסבר בנו חייב לחנכו בתו אינו חייב לחנכה, וא"כ מפורש לכאורה שאין חייב לחנך את בתו במצוות, וכן משמע שהכריע להלכה בערוך השולחן (סימן רט"ו סעיף ב') שכתב ונ"ל דתינוקות שאינה בת חנוך אין עונין אחריה אמן עד שתהא בת י"ב שנה ויום אחד משא"כ קטן וזהו בגלל שלה אין דין חינוך, (שמחת מרדכי עמוד ק"ל וכעיי"ז כ' בפמ"ג סי' רכ"ה א"א סק"ה ועי' מג"א סי' שמ"ג סק"א).

בענין ברכת ברוך שפטרני בתאומים

נשאל רבינו זצ"ל, באחים תאומים שנעשו בני מצוה אם האב צריך לברך ברוך שפטרני על כל אחד מהם אחר עלייתו לתורה או יוכל לברך ברכה אחת לשניהם ולומר שפטרני מעונשם של אלו, והשיב, מסתבר ברכה א' לשניהן (הליכות חיים סי' רכ"ג, וכן עי' בס' הקטן והלכותיו עמוד כ"א סכ"ד ופרק פ"ג ל"א ובס' אוצרות של חינוך עמוד תת"ד ג"כ כ' רבינו שיימר שפטרני מעונשם של אלו, ועי' מש"כ בשו"ת להורות נתן ח"ח סי' ז' ובספר הליכו"ש פכ"ג מ"א דה"ז משנה ממטבע ובקו' עזרת אליעזר עניני בר מצוה עמוד ל"ג השיב רבינו זצ"ל שיברך על כל א' כשקיבל עליה ואם טעה ואמר בלשון רבים ה"ז משנה ממטבע שטבעו חכמים ולא יצא אפי' על הראשון, וכן באוצר בר מצוה עמוד תרל"ז כ' רבינו שיברך על כל אחד בפני עצמו ואי"צ עבור זה לחלק כל א' למנין אחר).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסבורג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

לקראת יום היארצייט השני לרבנו זצוק"ל

סיימנו בימים אלו את הכנת ועריכת הספר "דברי שי"ח" חלק ב'

ובו 700 עמודים על עניני המועדים על פי מועדי השנה

הזדמנות מיוחדת להקדיש ולהנציח בספר חשוב זה

לפרטים: 053-3145900

עורך: יצחק גולדשטוק

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מזוז שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - השבועות הבאים בעזה"י:

רבי ישיבת לומז'א ותלמידיה בפתח תקוה

פרשת בשלח - הגושחה הטאון רבי אבא גרוסברד | פרשת יתרו - הגאון רבי שמוחה הכהן קפלן זצ"ל רבה של צפת (כ"ז טבת תשמ"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

דברי זכרון ועובדות מפעימות על זקן המשגיחים

הגה"צ רבי משה לייב עוזר זצ"ל (ז' אדר תשכ"ז)

לעיתים היה מגיע ר' אליעזר לרבינו בעבור צרתו של אחד מהאברכים, הוא חש כאילו זו צרתו הפרטית. באחד הפעמים - היה זה בתחילת חודש אלול - סיפר על צרה גדולה שיש לאחד מהאברכים בכלל בלומז'א. שמע רבינו את דבריו והציע, שיערוך 'תפילת יום כיפור קטן'.

שאל ר' אליעזר, הרי בחודש הקרוב תשרי, אין עורכים תפילת יו"כ קטן, וחודש אחרי כן, הרי זה עוד כמעט חודשיים? ומה בנתים? ענה רבינו: אם יקבלו על עצמם עכשיו לערוך יום כיפור קטן בערב ראש חודש חשוון, הקב"ה מצרף את זה לעשיה ובעז"ה יוושע.

הלך ללמוד 'פשט'

באחת הפעמים שנכנס ר' אליעזר ליטול עיצה ממרן הסייפלה, מרן לא הכריע בפניו את הספק והוא נותר בלבטיו. ר' אליעזר לא התייאש, הוא פנה אל הבן - רבינו זצ"ל כדי ללמוד "פשט"

באי הכרעתו של מרן, ולקבל הדרכה מה עליו לעשות. רבינו ענה לו שמאחר ואביו לא פשט את הספק, הוא מיעץ לו לכוון היטב בברכת השכיבו במילים "ותקננו בעצה טובה מלפניך" ומיד לאחר תפילת ערבית יחשוב שוב בענין, ואשר יראה לו אז, כן יעשה (מתוך מאמר לזכרו בקונטרס "הגאון רבי אליעזר עוזר")

רבי אליעזר עוזר (משמאל) עם רבינו

המופת

מספר בנו הגאון רבי מאיר עוזר שליט"א:

בתאריך י"ט שבט תשע"ג, אבי זצ"ל עמד לחזור לארץ ישראל לאחר שכבר שהה שלוש שבועות בארץ נכר לטובת הישיבה, אך הנה בדרכו למטוס אירעה תאונת דרכים חמורה. ר' אליעזר נפצע אנוש, כל איברי גופו התפרקו מכף רגל ועד ראש, וכפסע היה בינו לבין המוות רח"ל. השמועה עשתה לה כנפים ועד מהרה התכנסו תלמידי הישיבה להעתיך רחמים בעדו, ושמו הועבר במהרה לרבינו שבירך אותו ברפואה שלימה.

בחסדי ה' יתברך, הוא הועבר שם מיד לבית החולים, שביצעו בו על אתר מספר ניתוחים דחופים, ובהשתדלות רבה הצליחו להטיסו לבית החולים 'תל השומר' בארץ ישראל, כשהוא עדיין במצב קשה, וכמעט כל גופו נותר משותק, הוא לא יכול היה להזיז אבר, וכמעט שלא הגיב לסובבים.

והנה בחול המועד פסח הפתעה. רבינו הגיע לבית החולים לבקר. ר' אליעזר התרגש מאוד, והנה אך התיישב רבינו לצידו, הוא החל באופן פלאי להזיז את שני ידיו! היה זה דבר מופלא ביותר. לאחר מכן רבינו בירכו בחמימות, ולמחרת הרופאים סיפרו לבני המשפחה בהתפעלות שמצבו כל כך השתפר מאתמול להיום, שכבר יוכלו להסיר ממנו את מכונת ההנשמה שהיה מחובר אליה, וכעבור תקופה לא ארוכה יצא מכלל סכנה, וחזר לנהל את הכולל עוד כעשר שנים.

רבינו במסדרונות בית חולים בדרכו למצות ביקור חולים

ר' משה עוזר היה תלמיד ישיבת טעלו המעטירה בראשות רבותיו הגאון רבי אברהם יצחק בלוק הי"ד ולימים נלקח לחתן עבור ביתו של הגאון רבי אליעזר שולביץ זצ"ל, מייסד הישיבה בעיר לומז'א. כאמור לעיל (ר' בערכו) טרם תקופת מלחמת העולם הראשונה החליט ר' אליעזר שולביץ לעקור לארץ ישראל ולפתוח בפתח תקוה את ישיבת לומז'א מחדש. כשהוא מותיר את הישיבה בלומז'א בניהול חתנו הגר"מ גורדון. כאן בארץ ישראל למרות גילו הלא צעיר נחלץ ר' אליעזר חושים וייסד בכל כוחו את הישיבה. הוא אף פנה אל חתנו האחר - ר' משה עוזר ז"ל ומינה אותו להרביץ תורה בישיבה. ר' משה אכן מסר שיעורים בבהירות מיוחדת, ונוסף על כך גם, שמתוך אחריות מיוחדת לקח על עצמו לסייע עול אחזקת הישיבה, מלבד השיעורים שהיה מוסר בפני התלמידים. באחרית ימיו חזר הגר"מ גורדון לארץ ישראל ועמד בראשות הישיבה, ולאחר פטירתו ניהל ר' משה עוזר את הישיבה, נלב"ע ז' אדר תשכ"ה.

רבינו היה מספר שזוכר את השיעורים כללים שהיה מוסר ר' משה בהיכל הישיבה. דרכו היה להעמיד קושיא חזקה בתחילת השיעור, ולהרבות ריתחא דאורייתא בין התלמידים סביב הקושיא.

בנו ר' אליעזר עוזר זצ"ל

במשך השנים לא היה לרבינו קשר מיוחד עם רבי משה לייב עוזר, אך עם בנו ממשיך דרכו, שהתמנה אחריו להמשיך את השושלת היה ידידות וותיקה ורבת שנים. רבי אליעזר היה בן גילו של רבינו ואף למדו יחד באותה התקופה בישיבה. ברבות הימים שנפתחו ישיבות נוספות בארץ ישראל, שינה ר' אליעזר בעצת רבותיו את תבנית הישיבה לכולל אברכים, ועד לימו האחרון השקיע ר' אליעזר את כל כוחותיו להצלחת האברכים, כשהוא אינו בוחל בשום מאמץ כדי להרבות תורה. בין פעולותיו היה מרבה ליסוע לארצות הגולה כדי להתרים את אחינו בני ישראל לטובת התלמידים, והיה מרבה לבוא לפני רבינו להתייעץ ולהתברך.

בכל פעם כשר' אליעזר בא לבקר את רבינו היה מתקבל במאור פנים מיוחד. פעם הוא שאל את רבינו על המובא בחז"ל שמשנה רבינו כעס, וכי יתכן לומר על אבי הנביאים שנכשל במדת הכעס, אשר אמרו עליה שכל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, (ועוד דברים נוראים שכתוב בגנות הכעס), והשיב בפשטות: משה רבינו כעס כי סבר שצריך אז לכעוס עליהם, אבל טעה בזה, והוסיף משפט מבהיל "בעולם הזה אין אף אחד שלא יטעה פעם".

רבי אליעזר עוזר זצ"ל עם רבינו

החזקת תורה קודמת

פעם הלין ר' אליעזר את צערו בפני רבינו, ואמר שהיות ורח"ל נתרבו האלמנות והיתומים וכו' ואין לך יום שאין בה קללתו מרובה משל חבירו, ורבים אומרים שאין להם אפשרות לתרום כי תרמו כבר לצדקות אחרות, נענה רבינו ואמר לו: הדבר פשוט כי המצוה לתרום לאחזקת תורה וכוללים קודמת לשאר דיני הצדקות.

אין צורך לדאוג

פעם שח ר' אליעזר לרבינו ואמר, שהעול והדאגה שרובץ עליו מחמת קיום הכולל מידי חודש בחודשו שובר את הלב, ומטריד את מנוחתו. ענה לו רבינו - למה לדאוג, והרי הקב"ה מנהל את העולם, חס ושולם, אין צורך לדאוג!

"ואיך מתגברים למעשה על הדאגה" שאל ר' אליעזר. והשיב רבינו: על האדם לעשות את השתדלות המוטלת עליו, ולדעת שיותר מזה אינו מחויב. הקב"ה מנהל את העולם, אין צורך לדאוג!

רבינו השיבו: אתה צריך לעשות השתדלות. ויותר מזה 'דער הייבשטער פורט די וועלט' לא לדאוג.